

Κεφ. 6

Το πρότυπο υπόδειγμα του διεθνούς εμπορίου

Το πρότυπο υπόδειγμα του διεθνούς εμπορίου είναι ένα γενικό υπόδειγμα, στο οποίο το Ρικαρδιανό υπόδειγμα, το υπόδειγμα των ειδικών συντελεστών παραγωγής και το υπόδειγμα Heckscher-Ohlin αποτελούν ειδικές περιπτώσεις. Τα 3 αυτά υποδείγματα είχαν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά:

- 1) Η παραγωγική ικανότητα μιας οικονομίας μπορεί να συνοψιστεί στην καμπύλη παραγωγικών δυνατοτήτων της και οι διαφορές σε αυτές τις καμπύλες αποτελεί τη γενεσιουργό αιτία του διεθνούς εμπορίου.
- 2) Οι παραγωγικές δυνατότητες καθορίζουν την καμπύλη σχετικής προσφοράς μιας χώρας, και
- 3) Η παγκόσμια ισορροπία προσδιορίζεται από τη σχετική παγκόσμια ζήτηση και την καμπύλη σχετικής παγκόσμιας προσφοράς που βρίσκεται ανάμεσα στις επιμέρους καμπύλες σχετικών εθνικών προσφορών.

Το πρότυπο υπόδειγμα μιας οικονομίας με διεθνείς συναλλαγές

Το πρότυπο υπόδειγμα εμπορίου οικοδομείται πάνω σε τέσσερις θεμελιώδεις σχέσεις:

- 1) Τη σχέση μεταξύ της καμπύλης παραγωγικών δυνατοτήτων και της καμπύλης σχετικής προσφοράς
- 2) Τη σχέση μεταξύ των σχετικών τιμών και ζήτησης
- 3) Τον προσδιορισμό της παγκόσμιας ισορροπίας από τη σχετική παγκόσμια προσφορά και τη σχετική παγκόσμια ζήτηση

- 4) Την επίδραση των όρων εμπορίου- δηλαδή του λόγου της τιμής των εξαγωγών μιας χώρας προς την τιμή των εισαγωγών της- στην ευημερία της χώρας.

Παραγωγικές δυνατότητες και σχετική προσφορά

Για τις ανάγκες του πρότυπου υποδείγματος μας υποθέτουμε ότι κάθε χώρα παράγει 2 αγαθά, τρόφιμα (F) και ύφασμα (C), και ότι η καμπύλη παραγωγικών δυνατοτήτων κάθε χώρας είναι μια ομαλή καμπύλη TT όπως στο Σχήμα 6.1.

- Το σημείο πάνω στην καμπύλη παραγωγικών δυνατοτήτων στο οποίο μια οικονομία πράγματι παράγει εξαρτάται από τη σχετική τιμή των υφασμάτων ως προς τα τρόφιμα, P_C/P_F .
- Με δεδομένες τις τιμές των αγαθών κάθε οικονομία της αγοράς θα επιλέξει τα επίπεδα παραγωγής που μεγιστοποιούν την αξία των προϊόντων της $V = P_C Q_C + P_F Q_F$, όπου V είναι η αξία του προϊόντος, Q_C είναι η ποσότητα του υφάσματος που παράγεται και Q_F η ποσότητα τροφίμων που παράγεται.
- Μπορούμε να απεικονίσουμε την αξία του προϊόντος στην αγορά σχεδιάζοντας έναν αριθμό γραμμών ίσης αξίας- δηλαδή γραμμών κατά μήκος των οποίων η αξία του προϊόντος είναι σταθερή.
- Όσον μεγαλύτερο είναι το V (δηλαδή η αξία του προϊόντος) τόσο υψηλότερα βρίσκεται η γραμμή ίσης αξίας, άρα οι γραμμές ίσης αξίας που απέχουν περισσότερο από την αρχή των αξόνων αντιστοιχούν σε μεγαλύτερες αξίες προϊόντος.
- Η κλίση μιας γραμμής ίσης αξίας είναι $-(P_C / P_F)$.

- Στο Σχήμα μας η μεγαλύτερη αξία προϊόντος που μπορεί να παράγει η οικονομία βρίσκεται στο σημείο Q, όπου η ΤΤ εφάπτεται σε μια γραμμή ίσης αξίας.

Ας υποθέσουμε τώρα ότι σημειώνεται μια αύξηση της τιμής των υφασμάτων ως προς την τιμή των τροφίμων P_C/P_F . Τότε η γραμμή ίσης αξίας γίνεται πιο απότομη.

Στο Σχήμα 6.2 η υψηλότερη γραμμή ίσης αξίας που μπορεί να φτάσει η οικονομία πριν τη μεταβολή της P_C/P_F παρίσταται ως VV^1 .

Μετά τη μεταβολή της τιμής η υψηλότερη γραμμή είναι η VV^2 και το σημείο που παράγει η οικονομία μετατοπίζεται από Q^1 σε Q^2 .

Επομένως, όπως αναμέναμε, μια άνοδος της σχετικής τιμής του υφάσματος οδηγεί την οικονομία να παράγει περισσότερο ύφασμα και λιγότερα τρόφιμα.

Επομένως, η σχετική προσφορά υφάσματος θα αυξάνεται όταν η σχετική τιμή του υφάσματος αυξάνεται.

Αυτή η σχέση ανάμεσα στις σχετικές τιμές και τη σχετική παραγωγή αντικατοπτρίζεται στην καμπύλη σχετικής προσφοράς της οικονομίας που απεικονίζεται στο Σχ. 6.2β.

Σχετικές τιμές και ζήτηση

Το Σχήμα 6.3 που θα δούμε σε λίγο μας δείχνει τη σχέση μεταξύ παραγωγής, κατανάλωσης και εμπορίου στο πρότυπο υπόδειγμα.

- Η αξία της κατανάλωσης μιας οικονομίας πρέπει να είναι ίση με την αξία της παραγωγής της.

$$P_C D_C + P_F D_F = P_C Q_C + P_F Q_F = V$$

Όπου D_C και D_F είναι η κατανάλωση υφάσματος και τροφίμων αντίστοιχα.

Η παραπάνω εξίσωση μας λέει ότι η παραγωγή και η κατανάλωση πρέπει να βρίσκονται πάνω στην ίδια γραμμή ίσης αξίας.

Για το πρότυπο υπόδειγμα μας κάνουμε μια απλουστευτική υπόθεση:

- Ότι οι καταναλωτικές αποφάσεις μιας οικονομίας εκφράζονται από τις προτιμήσεις ενός αντιπροσωπευτικού καταναλωτή.
- Οι προτιμήσεις ενός ατόμου μπορούν να παρασταθούν γραφικά από μια **καμπύλη αδιαφορίας που** αντιπροσωπεύει συνδυασμούς υφασμάτων και τροφίμων που αφήνουν τον καταναλωτή στην ίδια κατάσταση (δηλαδή δεν μεταβάλλουν την ευημερία του ατόμου).

Καμπύλες αδιαφορίας όπως απεικονίζονται στο Σχήμα 6.3 έχουν 3 ιδιότητες:

- Έχουν αρνητική κλίση — αν έχεις λιγότερα υφάσματα, πρέπει να έχεις περισσότερα τρόφιμα για να είσαι το ίδιο ευχαριστημένος.
- αυτές που βρίσκονται πιο μακριά από την αρχή των αξόνων αφήνουν τους καταναλωτές πιο ικανοποιημένους — ένα άτομο θα προτιμά μεγαλύτερες ποσότητες και των δύο αγαθών παρά μικρότερες.
- Οι καμπύλες αδιαφορίας γίνονται πιο επίπεδες καθώς μετακινούμαστε προς τα δεξιά — όταν έχουμε περισσότερα υφάσματα και λιγότερα τρόφιμα, μια επιπλέον μονάδα υφασμάτων είναι λιγότερο πολύτιμη σε σχέση με τις

μονάδες τροφίμων που είμαστε διατεθειμένοι να θυσιάσουμε για να την αποκτήσουμε.

Όπως μπορείτε να δείτε στο Σχήμα 6.3 η οικονομία θα επιλέξει να καταναλώνει στο σημείο πάνω στη γραμμή ίσης αξίας που προσφέρει την υψηλότερη δυνατή ευημερία. Αυτό το σημείο βρίσκεται στο σημείο D όπου η καμπύλη ίσης αξίας εφάπτεται σε μια καμπύλη αδιαφορίας

- Σε αυτό το σημείο η οικονομία εξάγει υφάσματα — η ποσότητα υφασμάτων που παράγεται είναι μεγαλύτερη από την ποσότητα υφασμάτων που καταναλώνεται — και εισάγει τρόφιμα.

Τώρα ας διερευνήσουμε τι συμβαίνει όταν ο λόγος της τιμής των υφασμάτων προς την τιμή των τροφίμων (P_C / P_F) αυξηθεί, δηλαδή η σχετική τιμή των υφασμάτων αυξηθεί.

Μπορούμε να δούμε τα αποτελέσματα στο Σχήμα 6.4^α.

- 1) Η οικονομία παράγει περισσότερα υφάσματα και λιγότερα τρόφιμα, μετατοπίζοντας την παραγωγή από το σημείο Q^1 στο σημείο Q^2 , με αποτέλεσμα η γραμμή ίσης αξίας στην οποία πρέπει να βρίσκεται η κατανάλωση να μετατοπιστεί από τη θέση VV^1 στη θέση VV^2 . Επομένως, η επιλογή κατανάλωσης της οικονομίας μετατοπίζεται με τη σειρά της από το σημείο D^1 στο σημείο D^2 .
- 2) Η κίνηση από το σημείο $D1$ στο σημείο $D2$ αντανακλά 2 αποτελέσματα της ανόδου της σχετικής τιμής των υφασμάτων. Πρώτον, η οικονομία μετακινήθηκε σε υψηλότερη καμπύλη αδιαφορίας, δηλαδή βρίσκεται σε καλύτερη θέση. Ο λόγος είναι ότι αυτή η οικονομία είναι εξαγωγέας υφάσματος που σημαίνει ότι όταν αυξάνεται η σχετική τιμή υφάσματος αυτή η οικονομία είναι

σε θέση να εισάγει περισσότερα τρόφιμα για κάθε δεδομένο όγκο εξαγωγών. Δεύτερον, η σχετική ζήτηση υφασμάτων ως προς τρόφιμα D_C/D_F μειώνεται.

Στο Σχήμα 6.4β απεικονίζονται οι καμπύλες σχετικής ζήτησης και προσφοράς που συνδέονται με την καμπύλη παραγωγικών δυνατοτήτων και τις καμπύλες αδιαφορίας.

Το διάγραμμα δείχνει πως η άνοδος της σχετικής τιμής των υφασμάτων προκαλεί την αύξηση της σχετικής παραγωγής υφάσματος (μετακίνηση από το σημείο 1 στο σημείο 2) καθώς και τη μείωση της σχετικής κατανάλωσης υφάσματος (μετακίνηση από το σημείο 1' στο σημείο 2').

- Όταν δεν υπάρχει διεθνές εμπόριο:
 - Η οικονομία παράγει και καταναλώνει στο σημείο 3, που αντιστοιχεί στη σχετική τιμή των υφασμάτων ως προς τα τρόφιμα σε κάθε χώρα και προσδιορίζεται από την τομή των καμπυλών σχετικής ζήτησης και σχετικής προσφοράς σε αυτήν.
 - Καταναλώνει και παράγει στο σημείο D^3 (Σχήμα 6.4^α) όπου η καμπύλη αδιαφορίας εφάπτεται στην καμπύλη παραγωγικών δυνατοτήτων.

Επιδράσεις των μεταβολών των όρων εμπορίου στην ευημερία

Όταν ο λόγος της τιμής των υφασμάτων προς την τιμή των τροφίμων (P_C/P_F) αυξάνεται, μια χώρα που αρχικά εξάγει ύφασμα βελτιώνει τη θέση της. Αντίστροφα, αν ο παραπάνω λόγος μειωνόταν η θέση της χώρας θα χειροτέρευε.

Αν η χώρα ήταν αρχικά εξαγωγέας τροφίμων και όχι υφάσματος, η κατεύθυνση αυτού του αποτελέσματος θα ήταν αντίστροφη. Μπορούμε να καλύψουμε όλες τις δυνατές περιπτώσεις ορίζοντας τους όρους του εμπορίου που αφορούν:

- Οι **όροι εμπορίου** αναφέρονται στην τιμή των εξαγωγών σε σχέση με την τιμή των εισαγωγών.

Επομένως η γενική διατύπωση είναι:

- Όταν μια χώρα εξάγει υφάσματα και η σχετική τιμή των υφασμάτων αυξάνεται, οι όροι εμπορίου βελτιώνονται.
- Επειδή μια υψηλότερη τιμή εξαγωγών σημαίνει ότι η χώρα μπορεί να αγοράσει περισσότερες εισαγωγές, η βελτίωση (αύξηση) των όρων εμπορίου αυξάνει την ευημερία της.

Η επιδείνωση (μείωση) των όρων εμπορίου μειώνει την ευημερία μιας χώρας.

Ωστόσο σημειώστε ότι οι μεταβολές στους όρους του εμπορίου μιας χώρας δεν μπορούν ποτέ να μειώσουν την ευημερία της κάτω από το επίπεδο ευημερίας που θα είχε χωρίς το διεθνές εμπόριο.

Προσδιορίζοντας τις σχετικές τιμές

Ας υποθέσουμε τώρα ότι η παγκόσμια οικονομία αποτελείται από 2 χώρες, ονομαζόμενες και πάλι Ημεδαπή (που εξάγει ύφασμα) και Αλλοδαπή (που εξάγει τρόφιμα). Οι όροι του εμπορίου της Ημεδαπής μετρώνται από το λόγο της τιμής των υφασμάτων προς την τιμή των τροφίμων (P_C/P_F), ενώ της Αλλοδαπής από τον αντίστροφο λόγο (P_F/P_C).

Υποθέτουμε επίσης ότι η δομή του εμπορίου προκύπτει από τις διαφορετικές παραγωγικές δυνατότητες της Ημεδαπής και της Αλλοδαπής που αντιπροσωπεύονται από τις αντίστοιχες καμπύλες σχετικής προσφοράς στο Σχήμα 6.5^α.

Επίσης, υποθέτουμε ότι οι 2 χώρες έχουν τις ίδιες προτιμήσεις και έτσι έχουν και την ίδια καμπύλη σχετικής ζήτησης. Δηλαδή, σε κάθε δεδομένη σχετική τιμή P_C / P_F η Ημεδαπή θα παράγει Q_C και Q_F ποσότητες υφάσματος και τροφίμων, αντίστοιχα, ενώ η Αλλοδαπή θα παράγει Q_C^* και Q_F^* ποσότητες υφάσματος και τροφίμων αντίστοιχα, όπου $Q_C / Q_F > Q_C^* / Q_F^*$.

Για να υπολογίσουμε λοιπόν την παγκόσμια προσφορά αθροίζουμε τις παραπάνω ποσότητες υφάσματος και τροφίμων και παίρνουμε το λόγο

- Οι παγκόσμιες ποσότητες είναι το άθροισμα των ποσοτήτων των δύο χωρών που υπάρχουν στον κόσμο: $(Q_C + Q_C^*) / (Q_F + Q_F^*)$.

Από την κατασκευή της, η καμπύλη της σχετικής παγκόσμιας προσφοράς πρέπει να βρίσκεται ανάμεσα στις καμπύλες σχετικής προσφοράς των 2 χωρών.

Η σχετική παγκόσμια ζήτηση δίνεται επίσης από το άθροισμα της ζήτησης για ύφασμα και τρόφιμα στις δύο χώρες:

$$(D_C + D_C^*) / (D_F + D_F^*)$$

Η αγορά τροφίμων βρίσκεται επίσης σε ισορροπία και οι επιθυμητές εισαγωγές τροφίμων της Ημεδαπής $D_F - Q_F$, είναι ίδιες με τις επιθυμητές εξαγωγές τροφίμων της Αλλοδαπής $Q_F^* - D_F^*$.

Οι καμπύλες παραγωγικών δυνατοτήτων της Ημεδαπής και της Αλλοδαπής, οι εισοδηματικοί περιορισμοί και οι αντίστοιχες επιλογές παραγωγής και κατανάλωσης στη σχετική τιμή ισορροπίας (P_C / P_F)¹ απεικονίζονται στο τμήμα β.

Οικονομική μεγέθυνση: μια μετατόπιση της καμπύλης RS

Τα αποτελέσματα της οικονομικής μεγέθυνσης σε μια παγκόσμια οικονομία με εμπορικές συναλλαγές αποτελούν μια διαρκή πηγή ενδιαφέροντος και διαξιφισμών. Οι αντιπαραθέσεις αυτές περιστρέφονται γύρω από τα ακόλουθα ερωτήματα:

- Η οικονομική μεγέθυνση της Κίνας είναι θετική για την ευημερία των ΗΠΑ;
- Η μεγέθυνση μιας χώρας ευνοεί περισσότερο ή λιγότερο την ευημερία της, όταν η χώρα αυτή αποτελεί μέρος μιας ολοκληρωμένης παγκόσμιας οικονομίας;

Όταν εκτιμούμε τα αποτελέσματα της μεγέθυνσης των άλλων χωρών υπάρχουν λογικά επιχειρήματα και προς τις 2 κατευθύνσεις. Από τη μια πλευρά η οικονομική μεγέθυνση στον υπόλοιπο κόσμο μπορεί να είναι ευνοϊκή για την οικονομία των ΗΠΑ. Από την άλλη, η μεγέθυνση σε άλλες χώρες μπορεί να σημαίνει εντονότερο ανταγωνισμό για τους εξαγωγείς των ΗΠΑ και τους εγχώριους παραγωγούς που πρέπει να ανταγωνίζονται τους ξένους εξαγωγείς.

Το πρότυπο υπόδειγμα του διεθνούς εμπορίου μπορεί να απαντήσει σε αυτούς τους προβληματισμούς και να ξεκαθαρίσει τις επιδράσεις της οικονομικής μεγέθυνσης σε έναν κόσμο διεθνών συναλλαγών.

Μεγέθυνση και καμπύλη παραγωγικών δυνατοτήτων

Η οικονομική μεγέθυνση σημαίνει ότι η καμπύλη παραγωγικών δυνατοτήτων μιας χώρας μετατοπίζεται προς τα έξω. Η μεγέθυνση μπορεί να προέλθει είτε από αυξήσεις των πόρων μιας χώρας είτε από βελτιώσεις της αποδοτικότητας με την οποία οι πόροι αυτοί χρησιμοποιούνται.

Τα αποτελέσματα της μεγέθυνσης στο διεθνές εμπόριο απορρέουν από το γεγονός ότι η μεγέθυνση εμφανίζει συνήθως μια ανισομέρεια.

Ανισομερής μεγέθυνση υπάρχει όταν η καμπύλη παραγωγικών δυνατοτήτων μετατοπίζεται προς τα έξω περισσότερο προς τη μια κατεύθυνση παρά προς την άλλη.

Το Σχήμα 6.6^α απεικονίζει την ανισομερή μεγέθυνση προς την κατεύθυνση του υφάσματος (μετατόπιση από τη θέση TT^1 στη θέση TT^2), ενώ το Σχήμα 6.6^β απεικονίζει την ανισομερή μεγέθυνση προς την κατεύθυνση των τροφίμων (μετατόπιση από τη θέση TT^1 στη θέση TT^3).

Δηλαδή η μεγέθυνση είναι ανισομερής όταν μετατοπίζει προς τα έξω την καμπύλη παραγωγικών δυνατοτήτων περισσότερο προς την κατεύθυνση του ενός από τα δύο αγαθά.

Οι αντίστοιχες μετατοπίσεις της καμπύλης σχετικής προσφοράς φαίνονται στο Σχήμα 6.6γ: μετατοπίζεται προς τα δεξιά (από τη θέση $RS1$ στη θέση $RS2$) όταν η μεγέθυνση είναι ανισομερής προς την κατεύθυνση των υφασμάτων, ενώ μετατοπίζεται προς τα αριστερά από τη θέση $RS1$ στη θέση $RS3$ όταν η μεγέθυνση είναι ανισομερής προς την κατεύθυνση των τροφίμων). $RS1$

Η μεγέθυνση μπορεί να είναι ανισομερής για δύο λόγους:

- Στο Ρικαρδιανό υπόδειγμα, η ανισομερής μεγέθυνση οφείλεται στην τεχνολογική πρόοδο ενός τομέα.
- Στο υπόδειγμα των αναλογιών των συντελεστών παραγωγής, η ανισομερής μεγέθυνση οφείλεται στην αύξηση της ποσότητας ενός συντελεστή παραγωγής. Η ανισομέρεια θα είναι προς την κατεύθυνση είτε του αγαθού στο οποίο ειδικεύεται ο συντελεστής παραγωγής είτε του αγαθού που η παραγωγή του χρησιμοποιεί εντατικά το συντελεστή παραγωγής με την αυξημένη προσφορά.

Επομένως, οι ίδιοι παράγοντες που οδηγούν στη διεξαγωγή του διεθνούς εμπορίου, οδηγούν και στην ανισομερή μεγέθυνση μιας οικονομίας που συναλλάσσεται.

- Η ανισομερής μεγέθυνση και η προκύπτουσα μεταβολή της σχετικής προσφοράς αλλάζουν τους όρους εμπορίου.
 - Υποθέτουμε ότι η Ημεδαπή εξάγει υφάσματα και εισάγει τρόφιμα.
 - Η ανισομερής μεγέθυνση του κλάδου της υφαντουργίας (είτε στην Ημεδαπή, είτε στην Αλλοδαπή) θα μειώσει τη σχετική τιμή των υφασμάτων ως προς τα τρόφιμα, χειροτερεύοντας τους όρους εμπορίου για τους εξαγωγείς υφασμάτων.
 - Η ανισομερής μεγέθυνση του κλάδου των τροφίμων (είτε στην Ημεδαπή, είτε στην Αλλοδαπή) θα αυξήσει τη σχετική τιμή των υφασμάτων ως προς τα τρόφιμα, βελτιώνοντας τους όρους εμπορίου για τους εξαγωγείς υφασμάτων.

Σχετική παγκόσμια προσφορά και όροι εμπορίου

Αν υποθέσουμε τώρα ότι στην Ημεδαπή επέρχεται μια ανισομερής μεγέθυνση προς την κατεύθυνση του υφάσματος, έτσι ώστε η παραγόμενη ποσότητα υφάσματος αυξάνεται για κάθε σχετική τιμή του, ενώ η παραγόμενη ποσότητα τροφίμων ελαττώνεται.

Επομένως, για τον κόσμο συνολικά, θα αυξηθεί η παραγόμενη ποσότητα υφάσματος σε σχέση με την παραγόμενη ποσότητα τροφίμων, σε κάθε δεδομένη τιμή, και η καμπύλη της σχετικής παγκόσμιας προσφοράς θα μετατοπισθεί από τα δεξιά, όπως απεικονίζεται στο Σχήμα 6.7^α από τη θέση RS^1 στη θέση RS^2 . Το αποτέλεσμα είναι η μείωση της σχετικής τιμής του υφάσματος από $(P_C/P_F)^1$ σε $(P_C/P_F)^2$, δηλαδή οι όροι του εμπορίου της Ημεδαπής επιδεινώνονται, ενώ οι όροι του εμπορίου της Αλλοδαπής βελτιώνονται.

Σημειώστε εδώ ότι το σημαντικό δεν είναι ποια οικονομία μεγενθύνεται, αλλά ποια είναι η κατεύθυνση της μεγέθυνσης. Αν η μεγέθυνση της Αλλοδαπής ήταν προσανατολισμένη προς την κατεύθυνση του υφάσματος, το αποτέλεσμα στην καμπύλη σχετικής παγκόσμιας προσφοράς και άρα στους όρους του εμπορίου θα ήταν το ίδιο.

Από την άλλη πλευρά, μια μεγέθυνση προσανατολισμένη προς την κατεύθυνση των τροφίμων, είτε στην Ημεδαπή είτε στην Αλλοδαπή, οδηγεί στη μετατόπιση της παγκόσμιας καμπύλης RS προς τα αριστερά (από τη θέση RS^1 στη θέση RS^2) και άρα στην άνοδο της σχετικής τιμής του υφάσματος από $(P_C/P_F)^1$ σε $(P_C/P_F)^3$, όπως φαίνεται στο Σχήμα 6.7β.

Αυτή η άνοδος αποτελεί βελτίωση των όρων εμπορίου της Ημεδαπής και επιδείνωση των όρων εμπορίου της Αλλοδαπής.

Θα ορίσουμε ως:

- **Εξαγωγικά προσανατολισμένη μεγέθυνση** τη μεγέθυνση που διευρύνει ανισομερώς τις καταναλωτικές δυνατότητες μιας χώρας προς την πλευρά του αγαθού που αυτή εξάγει (δηλ. ύφασμα στην Ημεδαπή και τρόφιμα στην Αλλοδαπή).
 - Μια ανισομερής μεγέθυνση στον κλάδο τροφίμων της Αλλοδαπής, είναι μια εξαγωγικά προσανατολισμένη μεγέθυνση για την Αλλοδαπή.

Ομοίως θα ονομάσουμε:

- **Εισαγωγικά προσανατολισμένη μεγέθυνση** τη μεγέθυνση που διευρύνει ανισομερώς τις καταναλωτικές δυνατότητες μιας χώρας προς την πλευρά του αγαθού που αυτή εισάγει.
 - Μια ανισομερής μεγέθυνση στον κλάδο υφασμάτων της Αλλοδαπής, είναι μια εισαγωγικά προσανατολισμένη μεγέθυνση για την Αλλοδαπή.

Η ανάλυση μας οδηγεί στην ακόλουθη γενική αρχή:

- Μια εξαγωγικά προσανατολισμένη μεγέθυνση έχει την τάση να επιδεινώνει τους όρους εμπορίου μιας μεγεθυνόμενης χώρας, μειώνοντας την ευημερία της και αυξάνοντας την ευημερία των άλλων χωρών.

Ενώ,

- Μια εισαγωγικά προσανατολισμένη μεγέθυνση βελτιώνει τους όρους εμπορίου μιας μεγεθυνόμενης χώρας, αυξάνοντας την ευημερία της και μειώνοντας την ευημερία των άλλων χωρών.

Διεθνείς επιδράσεις της μεγέθυνσης

Θέτοντας σε εφαρμογή την αρχή αυτή, είμαστε πλέον σε θέση να απαντήσουμε στα ερωτήματα σχετικά με τις διεθνείς επιδράσεις της μεγέθυνσης. Είναι η μεγέθυνση του υπόλοιπου κόσμου ευνοϊκή ή δυσμενής για μια χώρα;

Το γεγονός ότι μια χώρα αποτελεί μέρος μιας παγκόσμιας οικονομίας με συναλλαγές αυξάνει ή ελαττώνει τα οφέλη από τη μεγέθυνση;

Και στις 2 περιπτώσεις η απάντηση εξαρτάται από τον προσανατολισμό της μεγέθυνσης.

Η εξαγωγικά προσανατολισμένη μεγέθυνση στον υπόλοιπο κόσμο είναι ευνοϊκή για τις ΗΠΑ, βελτιώνοντας τους όρους εμπορίου της, ενώ η εισαγωγικά προσανατολισμένη μεγέθυνση στο εξωτερικό επιδεινώνει τους όρους εμπορίου της.

Για παράδειγμα, στη δεκαετία του '50, πολλοί οικονομολόγοι από τις φτωχότερες χώρες πίστευαν ότι οι χώρες τους που εξήγαν κυρίως πρώτες ύλες αντιμετώπιζαν συνεχώς επιδεινούμενους όρους εμπορίου. Πίστευαν ότι η μεγέθυνση στο βιομηχανικό κόσμο θα σήμαινε μια αυξανόμενη ανάπτυξη συνθετικών υποκατάστατων πρώτων υλών, ενώ η μεγέθυνση στις φτωχότερες χώρες θα έπαιρνε τη μορφή μιας περαιτέρω επέκτασης της ικανότητας τους να παράγουν ότι ήδη εξήγαν αντί να οδηγεί σε μια πορεία προς την εκβιομηχάνιση.

Με άλλα λόγια η μεγέθυνση στο βιομηχανικό κόσμο θα ήταν εισαγωγικά προσανατολισμένη ενώ στο λιγότερο αναπτυγμένο κόσμο θα ήταν εξαγωγικά προσανατολισμένη.

Ορισμένοι αναλυτές υποστήριξαν ότι η εξαγωγικά προσανατολισμένη μεγέθυνση των φτωχών χωρών θα επιδείνωνε τους όρους εμπορίου τους τόσο πολύ ώστε θα έφθαναν σε δυσμενέστερη θέση από ότι αν δεν αναπτύσσονταν καθόλου. Η κατάσταση αυτή είναι γνωστή στους οικονομολόγους ως η περίπτωση της **εξαθλιωτικής μεγέθυνσης**.

Δασμοί και επιδοτήσεις εξαγωγών: Ταυτόχρονες μετατοπίσεις των RS και RD

Οι **δασμοί επί των εισαγωγών** είναι φόροι που επιβάλλονται στις εισαγωγές και οι **εξαγωγικές επιδοτήσεις** είναι πληρωμές προς τους εγχώριους παραγωγούς που εξάγουν.

Πρόκειται για κρατικές παρεμβάσεις που γίνονται για λόγους διανομής του εισοδήματος για να προωθήσουν κλάδους που θεωρούνται κρίσιμοι για την οικονομία ή για λόγους που συναρτώνται με το ισοζύγιο πληρωμών. Όμως όποια και αν είναι τα κίνητρα πρόκειται για

- δύο πολιτικές επηρεάζουν τους όρους εμπορίου, άρα και την ευημερία μιας χώρας.

Το διακριτικό γνώρισμα των δασμών και των εξαγωγικών επιδοτήσεων είναι ότι δημιουργούν μια διαφορά μεταξύ των τιμών στις διεθνείς αγορές και των τιμών στις εγχώριες αγορές.

Το άμεσο αποτέλεσμα ενός δασμού είναι να κάνει τα εισαγόμενα αγαθά ακριβότερα στο εσωτερικό της χώρας.

Από την άλλη, η επιδότηση των εξαγωγών δίνει στους παραγωγούς κίνητρο να εξάγουν. Έτσι είναι πιο προσοδοφόρο να πωλούν στο εξωτερικό παρά στο εσωτερικό.

Όταν οι χώρες εξάγουν ή εισάγουν μεγάλες ποσότητες ενός αγαθού (σε σύγκριση με το μέγεθος της παγκόσμιας αγοράς) οι μεταβολές των τιμών που προκαλούνται από τους δασμούς και τις επιδοτήσεις μεταβάλλουν τόσο τη σχετική προσφορά όσο και τη σχετική ζήτηση στις διεθνείς αγορές. Το αποτέλεσμα είναι μια μεταβολή των όρων του εμπορίου της χώρας που επιβάλλει αυτή την πολιτική, καθώς και των όρων του εμπορίου του υπόλοιπου κόσμου.

Επιδράσεις των δασμών στη σχετική ζήτηση και προσφορά

Οι δασμοί και οι επιδοτήσεις προκαλούν μια απόκλιση μεταξύ των τιμών των αγαθών που επικρατούν διεθνών (εξωτερικές τιμές) και των τιμών στις οποίες ανταλλάσσονται στο εσωτερικό μιας χώρας (εσωτερικές τιμές).

Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να είμαστε προσεκτικοί στον ορισμό των όρων του εμπορίου. Οι όροι του εμπορίου αποσκοπούν στη μέτρηση του λόγου στον οποίο οι χώρες ανταλλάσσουν αγαθά- για παράδειγμα πόσες μονάδες τροφίμων μπορεί να εισάγει η Ημεδαπή για κάθε μονάδα υφάσματος που εξάγει;

Δηλαδή οι όροι του εμπορίου αντιστοιχούν στις εξωτερικές και όχι εσωτερικές τιμές.

Για παράδειγμα:

- Αν η Ημεδαπή επιβάλει ένα φόρο στις εισαγωγές τροφίμων, η σχετική τιμή των τροφίμων ως προς τα υφάσματα θα αυξηθεί για τους εγχώριους καταναλωτές.

Ομοίως, η σχετική τιμή των υφασμάτων ως προς τα τρόφιμα θα μειωθεί για τους εγχώριους καταναλωτές.

Επομένως οι παραγωγοί της Ημεδαπής θα αντιμετωπίζουν μια χαμηλότερη σχετική τιμή του υφάσματος και άρα θα παράγουν λιγότερο ύφασμα και περισσότερα τρόφιμα, άρα η προσφορά υφάσματος θα μειωθεί.

Ταυτόχρονα,

- Οι εγχώριοι καταναλωτές θα πληρώνουν μια χαμηλότερη σχετική τιμή για τα υφάσματα και έτσι θα θέλουν να καταναλώσουν περισσότερα υφάσματα: η σχετική ζήτηση για υφάσματα θα αυξηθεί.

Η έκταση αυτής της επίδρασης επί των όρων του εμπορίου εξαρτάται από το πόσο μεγάλη είναι η χώρα που επιβάλλει το δασμό σε σχέση με τον υπόλοιπο κόσμο.

Επιδράσεις μιας εξαγωγικής επιδότησης

Οι δασμοί και οι εξαγωγικές επιδοτήσεις αντιμετωπίζονται συνήθως ως παρόμοιες πολιτικές αφού και οι δύο φαίνεται ότι στηρίζουν τους εγχώριους παραγωγούς, έχουν όμως αντίθετες επιδράσεις στους όρους εμπορίου.

- Αν η Ημεδαπή επιδοτήσει τις εξαγωγές υφασμάτων (π.χ. 20%), η σχετική τιμή των υφασμάτων ως προς τα τρόφιμα θα αυξηθεί για τους εγχώριους καταναλωτές.
 - Οι εγχώριοι παραγωγοί θα λαμβάνουν μια υψηλότερη σχετική τιμή για υφάσματα όταν εξάγουν και έτσι θα θέλουν να μετακινηθούν στην παραγωγή υφασμάτων: η σχετική προσφορά υφασμάτων θα αυξηθεί.
 - Οι εγχώριοι καταναλωτές θα πληρώνουν μια υψηλότερη σχετική τιμή για υφάσματα στους παραγωγούς και έτσι θα θέλουν να καταναλώσουν περισσότερα τρόφιμα: η σχετική ζήτηση υφασμάτων θα μειωθεί.

Όπως απεικονίζεται στο Σχήμα 6.10 η επιδότηση θα αυξήσει τη σχετική παγκόσμια προσφορά υφάσματος (από RS^1 σε RS^2) και θα ελαττώσει τη σχετική παγκόσμια ζήτηση υφάσματος (από RD^1 σε RD^2), μετακινώντας την ισορροπία από το σημείο 1 στο σημείο 2.

Μια εξαγωγική επιδότηση της Ημεδαπής επιδεινώνει τους όρους εμπορίου της και βελτιώνει αυτούς της Αλλοδαπής.

Αποτελέσματα των επιδράσεων επί των όρων εμπορίου: Ποιος ωφελείται και ποιος ζημιώνεται;

- Το πρότυπο υπόδειγμα του διεθνούς εμπορίου προβλέπει ότι
 - ένας δασμός επί των εισαγωγών που επιβάλλεται από την Ημεδαπή, μπορεί να αυξήσει την ευημερία της σε βάρος της Αλλοδαπής.

Επομένως, οι δασμοί πλήττουν τον υπόλοιπο κόσμο. Η επίδραση όμως στην ευημερία της Ημεδαπής δεν είναι εξίσου σαφής. Ναι η βελτίωση των όρων εμπορίου ωφελεί την Ημεδαπή, εντούτοις ένας δασμός έχει και κάποιο κόστος γιατί στρεβλώνει τα κίνητρα των παραγωγών και καταναλωτών στο εσωτερικό της οικονομίας της Ημεδαπής.

Από την άλλη, οι επιδράσεις μιας εξαγωγικής επίδοσης είναι αρκετά σαφείς.

- μια εξαγωγική επιδότηση από την Ημεδαπή, μειώνει την ευημερία της σε όφελος της Αλλοδαπής.

Από αυτό το συμπέρασμα προκύπτει ότι οι εξαγωγικές επιδοτήσεις δεν έχουν ποτέ νόημα. Πράγματι είναι δύσκολο να συναντήσουμε μια περίπτωση κατά την οποία οι εξαγωγικές επιδοτήσεις θα εξυπηρετούσαν το εθνικό συμφέρον.

Είναι πάντα οι ξένοι δασμοί δυσμενείς για μια χώρα ενώ οι ξένες εξαγωγικές επιδοτήσεις είναι πάντα ωφέλιμες; Όχι κατ' ανάγκη.

Στον πραγματικό κόσμο όπου υπάρχουν πολλές χώρες και πολλά αγαθά, οι δασμοί και οι εξαγωγικές επιδοτήσεις μπορεί να έχουν περισσότερες επιδράσεις:

- Μια ξένη χώρα μπορεί να επιδοτεί τις εξαγωγές ενός αγαθού το οποίο εξάγουν και οι ΗΠΑ, κάτι που θα μειώσει την τιμή αυτού του αγαθού στις διεθνείς αγορές, χειροτερεύοντας τους όρους εμπορίου των ΗΠΑ.
- Ένα αντιπροσωπευτικό παράδειγμα είναι η ΕΕ που επιδοτεί τις εξαγωγές αγροτικών προϊόντων, κάτι που

μειώνει την τιμή που λαμβάνουν για τα προϊόντα τους οι αμερικανοί αγρότες στις διεθνείς αγορές.

- Μια ξένη χώρα μπορεί να επιβάλλει ένα δασμό σε ένα εισαγόμενο αγαθό το οποίο εισάγουν και οι ΗΠΑ, κάτι που θα μειώσει την τιμή του στις διεθνείς αγορές, βελτιώνοντας τους όρους εμπορίου των ΗΠΑ.

Συνεπώς, οι εξαγωγικές επιδοτήσεις αγαθών τα οποία μια χώρα εισάγει, ευνοούν τη χώρα αυτή, ενώ οι δασμοί επί των εξαγωγών μιας χώρας τη ζημιώνουν.

Η άποψη ότι οι επιδοτούμενες ξένες πωλήσεις προς τις ΗΠΑ τις ευνοούν δεν είναι πολύ δημοφιλής. Όταν οι κυβερνήσεις άλλων χωρών αποφασίζουν να επιδοτήσουν τις πωλήσεις προς τις ΗΠΑ, η λαϊκή και πολιτική αντίδραση είναι ότι πρόκειται περί αθέμιτου ανταγωνισμού.

Έτσι, όταν μια μελέτη του αμερικανικού υπουργείου εμπορίου διαπίστωσε το 2012 ότι η Κυβέρνηση της Κίνας επιδοτούσε τις εξαγωγές φωτοβολταϊκών πάνελ προς τις ΗΠΑ, αντέδρασε επιβάλλοντας έναν δασμό στις εισαγωγές των φωτοβολταϊκών πάνελ από την Κίνα.

Σύμφωνα με το πρότυπο υπόδειγμα οι χαμηλότερες τιμές φωτοβολταϊκών πάνελ είναι θετικές για την οικονομία των ΗΠΑ (που έχει καθαρές εισαγωγές φωτοβολταϊκών πάνελ).

Από την άλλη πλευρά σύμφωνα με ορισμένα υποδείγματα που στηρίζονται στον ατελή ανταγωνισμό και τις αύξουσες αποδόσεις κλίμακας στην παραγωγή μπορεί να υπάρχει μια απώλεια ευημερίας από την κινεζική επιδότηση.

Εντούτοις, η μεγαλύτερη επίδραση της κινεζικής επιδότησης αφορά τη διανομή εισοδήματος εντός ΗΠΑ.

Όταν η Κίνα επιδοτεί τις εξαγωγές φωτοβολταϊκών πάνελ προς τις ΗΠΑ, οι περισσότεροι κάτοικοι των ΗΠΑ κερδίζουν από τα φθηνότερα φωτοβολταϊκά πάνελ. Ωστόσο οι εργάτες και οι επενδυτές στην αμερικανική βιομηχανία φωτοβολταϊκών πάνελ πλήττονται από τις χαμηλότερες τιμές των σχετικών εισαγωγών.

Διεθνής δανεισμός

Μέχρι τώρα όλες οι εμπορικές σχέσεις που περιγράψαμε δεν είχαν κάποια χρονική διάσταση. Ένα αγαθό, έστω το ύφασμα, ανταλλάσσεται με ένα άλλο αγαθό, έστω τα τρόφιμα.

Τώρα θα δούμε πως το πρότυπο υπόδειγμα του εμπορίου μπορεί να τροποποιηθεί, προκειμένου να λαμβάνει υπόψη το διεθνή δανεισμό.

Σε αυτό το στάδιο θα θεωρήσουμε το διεθνή δανεισμό ως ένα άλλο είδος εμπορίου.

- Τώρα, τα δύο αγαθά μας είναι η παρούσα κατανάλωση και η μελλοντική κατανάλωση (το ίδιο αγαθό σε δύο διαφορετικές χρονικές περιόδους) και όχι δύο διαφορετικά αγαθά στο ίδιο χρονικό σημείο.

Αυτό το είδος εμπορίου είναι γνωστό ως διαχρονικό εμπόριο.

Διαχρονικές παραγωγικές δυνατότητες και διεθνές εμπόριο

Οι οικονομίες δεν καταναλώνουν συνήθως όλο το προϊόν τους, καθώς κάποια ποσότητα του προϊόντος τους λαμβάνει τη μορφή επένδυσης σε

μηχανολογικό εξοπλισμό, κτίρια και άλλες μορφές παραγωγικού κεφαλαίου.

Όσο μεγαλύτερη είναι η επένδυση που μια οικονομία πραγματοποιεί σήμερα, τόσο περισσότερο θα μπορέσει να παράγει και να καταναλώνει στο μέλλον.

Προκειμένου να επενδύσει περισσότερο μια οικονομία πρέπει να απελευθερώσει πόρους καταναλώνοντας λιγότερο. Άρα υπάρχει μια σχέση αντίστροφης αναλογίας μεταξύ τρέχουσας και μελλοντικής κατανάλωσης.

Ας υποθέσουμε, λοιπόν, ότι μια οικονομία καταναλώνει ένα μόνο αγαθό και ότι υπάρχουν 2 μόνο περίοδοι τις οποίες αποκαλούμε παρόν και μέλλον.

Επομένως θα υπάρχει μια σχέση αντίστροφης αναλογίας μεταξύ παρούσας και μελλοντικής παραγωγής του καταναλωτικού αγαθού, την οποία μπορούμε να συνοψίσουμε σχεδιάζοντας

- **διαχρονική καμπύλη παραγωγικών δυνατοτήτων.**

Μια τέτοια καμπύλη απεικονίζεται στο Σχήμα 6.11. Τώρα,

- Υποθέστε ότι οι παραγωγικές δυνατότητες της Ημεδαπής είναι εντονότερα προσανατολισμένες στο τρέχον προϊόν, ενώ οι παραγωγικές δυνατότητες της Αλλοδαπής είναι εντονότερα προσανατολισμένες στο μελλοντικό προϊόν.

Σε αυτή την κατάσταση, αν δεν υφίστατο διεθνής δανεισμός θα αναμέναμε η σχετική τιμή της μελλοντικής κατανάλωσης να είναι υψηλότερη στην Ημεδαπή από ότι στην Αλλοδαπή. Επομένως, αν επιτρέψουμε τη δυνατότητα του διαχρονικού εμπορίου, είναι εύλογο ότι

η Ημεδαπή θα εξάγει παρούσα κατανάλωση και θα εισάγω μελλοντική κατανάλωση.

Αυτό όμως είναι λίγο παράξενο. Ποια είναι η σχετική τιμή της μελλοντικής κατανάλωσης και πως συναλλάσσεται κανείς διαχρονικά;

Το πραγματικό επιτόκιο

Η απάντηση στο δεύτερο ερώτημα είναι ότι μια χώρα μπορεί να συναλλάσσεται διαχρονικά δανείζοντας ή δανειζόμενη. Ας σκεφτούμε τι συμβαίνει με ένα άτομο που δανείζεται: έχει αρχικά τη δυνατότητα να δαπανά περισσότερο από το εισόδημα του, ή διαφορετικά να καταναλώνει περισσότερο από όσο παράγει.

Ωστόσο αργότερα πρέπει να αποπληρώσει το δάνειο με τόκο και έτσι στο μέλλον να καταναλώνει λιγότερο από όσο παράγει. Επομένως, δανειζόμενο έχει στην πραγματικότητα ανταλλάξει μελλοντική με παρούσα κατανάλωση. Το ίδιο συμβαίνει και με μια δανειζόμενη χώρα.

Είναι σαφές ότι η τιμή της μελλοντικής κατανάλωσης σε σύγκριση με την παρούσα κατανάλωση έχει κάποια σχέση με το επιτόκιο. Ειδικότερα,

- Αν δανειστούμε 1 μονάδα προϊόντος, πρέπει στο μέλλον να αποπληρώσουμε το αρχικό κεφάλαιο + τον τόκο = $1 + r$, όπου r είναι το πραγματικό επιτόκιο.
- Η τιμή της μελλοντικής κατανάλωσης σε σχέση με την παρούσα κατανάλωση είναι $1/(1+r)$, δηλαδή,
 - 1 μονάδα παρούσας κατανάλωσης αξίζει $1 + r$ μελλοντικής κατανάλωσης,

- άρα 1 μονάδα μελλοντικής κατανάλωσης αξίζει $1/(1 + r)$ μονάδες παρούσας κατανάλωσης.

Ουσιαστικά η σχέση μεταξύ 2 χωρών διαμορφώνεται ως εξής:

- Η Ημεδαπή εξάγει παρούσα κατανάλωση και εισάγει μελλοντική κατανάλωση.
- Η Ημεδαπή δανείζει στην Αλλοδαπή καταναλώνοντας στο παρόν λιγότερα απ' όσα παράγει.
- Η Αλλοδαπή αποπληρώνει την Ημεδαπή καταναλώνοντας στο μέλλον λιγότερα απ' όσα παράγει.

Έτσι, ολοκληρώνεται ο παραλληλισμός με το πρότυπο υπόδειγμα του διεθνούς εμπορίου.

- Όταν υπάρχει η δυνατότητα διεθνούς δανεισμού, η σχετική τιμή της μελλοντικής κατανάλωσης — και συνακόλουθα το διεθνές πραγματικό επιτόκιο — προσδιορίζεται από την τιμή της σχετικής παγκόσμιας ζήτησης και προσφοράς μελλοντικής κατανάλωσης.

Ο προσδιορισμός της σχετικής τιμής ισορροπίας $1/(1+r^1)$ απεικονίζεται στο Σχήμα 6.12.

Οι διαχρονικές καμπύλες σχετικής προσφοράς της Ημεδαπής και της Αλλοδαπής δείχνουν ότι οι παραγωγικές δυνατότητες της Ημεδαπής είναι προσανατολισμένες προς την παρούσα κατανάλωση, ενώ οι παραγωγικές δυνατότητες της Αλλοδαπής είναι προσανατολισμένες προς τη μελλοντική κατανάλωση.

Με άλλα λόγια, η σχετική προσφορά μελλοντικής κατανάλωσης της Αλλοδαπής βρίσκεται πιο έξω από την αντίστοιχη σχετική προσφορά της Ημεδαπής.

Στο σημείο ισορροπίας, η Ημεδαπή θα εξάγει παρούσα κατανάλωση και θα εισάγει μελλοντική κατανάλωση. Ήτοι η Ημεδαπή θα δανείζει την Αλλοδαπή στο παρόν και θα εισπράττει την αποπληρωμή στο μέλλον.

Στον πραγματικό κόσμο οι χώρες που δανείζονται στη διεθνή αγορά είναι εκείνες στις οποίες υπάρχουν ευκαιρίες επενδύσεων υψηλής παραγωγικότητας σε σχέση με την τρέχουσα παραγωγική δυναμικότητα, ενώ οι χώρες που δανείζουν είναι εκείνες στις οποίες υπάρχει έλλειψη τέτοιων ευκαιριών εγχωρίως.